

16.11.2015

MERKNAD TIL KLAGENEMNDAS VEDTAK I SAK 1/2015 (TOFDAL/TOPDAL/TOVDAL)

Navnekonsulentene viser til møteprotokoll for Klagenemnda for stedsnavnsaker, datert 5. juni 2015, sak 1/2015 (Tofdal-/Topdal-/Tovdal-). Klagenemnda gjorde følgende vedtak: «For navnet på fjorden fastsettes Topdalsfjorden. For elven fastsettes skrivemåten Tovdalselva for den øverste delen, og Topdalselva/Tovdalselva sidestilt for den aller nederste delen.».

I forbindelse med det årlige Samrådsmøtet (avholdt oktober 2015) har navnekonsulentene drøftet saken. Vi finner klagenemndas behandling av og vedtak i denne saken underlig, så vel språkvitenskapelig som juridisk (i forhold til Lov om stadnamn, med Forskrifter). Vedtaket kan uten tvil få konsekvenser for navnekonsulentenes videre faglige virksomhet, idet det på to vesentlige punkt bryter med konsulentenes felles oppfatning av loven og vår egen praksis for å ta vare på stedsnavn som gamle kulturminner, i samsvar med gjeldende regelverk. Vi anser oss derfor så vel berettiget som nødsaget til å legge frem våre synspunkt. Saken er godt opplyst gjennom saksdokument, artikler og meningsytringer i media. Vi bruker derfor ikke tid og plass på resymé her.

Navnekonsulentene stiller seg undrende til Klagenemndas faglige argumentasjon og lovanvendelse særlig i forhold til tre paragrafer i Lov om stadnamn. Vi refererer paragrafene (de to siste berører samme forhold og skal ses i sammenheng) og kommenterer Klagenemndas bruk av dem.

§4. Reglar om skrivemåten

Dersom ikkje anna er fastsett i denne lova, skal det ved fastsetjing av skrivemåten av stadnamn takast utgangspunkt i den nedervde lokale uttalen.

Kommentar:

Navnekonsulentene finner det dokumentert utover tilbørlig faglig tvil at den nedarvete lokale uttalen for de aktuelle navnene etter all sannsynlighet er /tåfdal-/. Det skulle tilsi skrivemåten Tofdal-. Det er godt dokumentert at denne uttalen fortsatt er i bruk i vide kretser, gjennom personer med generasjoners tilknytning til området.

Vi finner det underlig at nemnda viser til skrifttradisjon for /p/ innenfor embetsverk og blant øvrig-hetspersoner gjennom dansketiden for å begrunne sin påstand om at den nedarvete lokale uttalen dermed også må ha vært /p/. Bevisførselen samsvarer etter vårt syn dårlig med empirisk kunnskap. Talemålsformene har i disse århundrene – gledelig nok, sett fra et norsk kulturvernssynspunkt – i overveldende grad unngått fremmed skriftpåvirkning. Dette er et faktum som er lagt til grunn for et viktig prinsipp i Lov om stadnamn, formulert i et vesentlig krav om å ta utgangspunkt i den nedarvete lokale uttalen når skrivemåter skal fastsettes. Navnekonsulentene finner det videre sannsynlig at når uttalen med /p/ får gjennomslag, skjer det som følge av (lang) skriftpåvirkning, i et område preget av økende urbanisering og tilflytting, gjerne blant språkbrukere uten nedarvet uttale av lokale stedsnavn. Lignende utvikling er påvist gjennom en rekke sosiolingvistiske undersøkelser andre steder. Vi kan ikke se at nemnda gjennom sin argumentasjon på overbevisende måte godtgjør at uttalen med /p/ må være den eldste, ei heller hvordan den skal kunne anses som «den uttalen som er overlevert frå tidlegare generasjonar, som har vore vanleg på staden, og som framleis er i levande bruk». Nemndas synspunkt støttes heller ikke av andre norske språkforskere, etter det vi kjenner til. Vi vil derfor hevde at formen med /p/ etter all sannsynlighet er en yngre, skriftpåvirket uttaleform, som i denne sammenheng ikke er kvalifisert til vern etter Lov om stadnamn.

§5. Fastsetjing av skrivemåten

Saker om skrivemåten av stadnamn kan takast opp av

- c) ein lokal organisasjon med særleg tilknytning til eit stadnamn
- ci)

§10. Klage

Vedtak etter denne lova kan påklagast av dei som etter §5 første ledd bokstav a til c har rett til å ta opp saker om skrivemåten av stadnamn.

Navnekonsulentene finner nemndas hensyn til og vektlegging av informasjon fra ulike lokale kilder underlig, og også bekymringsfull, i relasjon til Lov om stadnamn.

Nemndas vedtak synes å være fattet i strid med all informasjon og ønsker fra etablerte lokale organisasjoner som historielagene i Tveit, Randesund og på Flekkerøya. Innenfor Stedsnavntjenesten har man som hovedregel vurdert historielagene som seriøse kunnskapsbanker når det gjelder lokalhistoriske forhold, ikke minst i saker som vedrører nedarvet lokal uttale av navn. Dette følger av den ideelle, langsiktige lagsvirksomheten i slike organisasjoner, som har som formål å innhente, registrere og formidle kunnskap om historiske forhold, på bredt plan. Vi samarbeider ofte med slike organisasjoner for å finne riktig løsning i navnesaker. Det er vår vurdering at organisasjoner som historielag, ut fra sine formålsoppgaver, arbeidsmåte og medlemsmasse, som hovedregel vil være kvalifiserte og kompetente etter intensjonen med Lov om stadnamn, §5 og §10, til å reise saker og påklage vedtak.

Etter navnekonsulentenes vurdering bør det være en absolutt forutsetning for samarbeid at den informasjonen som mottas, er eller kan bli dokumentert, eller at informantene er navngitte (reelle) personer, som kan fungere som sannhetsvitner. Vi finner det meget problematisk å skulle ta hensyn til eller samarbeide med interessegrupper som ikke oppfyller det vi anser som grunnleggende krav. «Gruppen, Vi som vil bevare navnet Topdal på elva og fjorden» virker være en slik gruppe. Dersom det er korrekt at gruppen er organisert utelukkende eller i hovedsak gjennom Facebook-mediet, uten formelle rammer (formålsparagraf, vedtekter, program) vil det svekke muligheten for nødvendig kvalitetssikring av informasjonen, samt vurdering av medlemmenes bakgrunn, ressurser og ytringer. Det er vår vurdering at en Facebookgruppe, eller en annen gruppe med løs organisering, som hovedregel ikke vil være kvalifisert og kompetent etter intensjonen med Lov om stadnamn, §5 og §10, til å reise saker og påklage vedtak. Vi ser med undring og bekymring på at en slik gruppe er innrømmet klagerett i en navnesak som krever god kunnskap om språkvitenskapelige og historiske forhold, og at klager/klageskriv fra en slik gruppe får inngå i dokumentasjon som behandles i forbindelse med saker i Klagenemnda.

Irene Andreassen (Stedsnavntjenesten for kvenske navn i Nord-Norge)

Eva Forsaa Mikkelsen (Stedsnavntjenesten for Nord-Norge)

Magne Heide (Stedsnavntjenesten for Nord-Norge)

Eli Johanne Ellingsve (Stedsnavntjenesten for Midt-Norge)

Tor Erik Jenstad (Stedsnavntjenesten for Midt-Norge)

Ole-Jørgen Johannessen (Stedsnavntjenesten for Vestlandet)

Oddvar Nes (Stedsnavntjenesten for Vestlandet)

Vidar Haslum (Stedsnavntjenesten for Østlandet og Agderfylkene)

Botolv Helleland (Stedsnavntjenesten for Østlandet og Agderfylkene)